

Andrzej Bąkowski

Kilka uwag o regulacjach dotyczących ustroju adwokatury polskiej

Palestra 42/11-12(491-492), 99-101

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Andrzej Bąkowski

Kilka uwag o regulacjach dotyczących ustroju adwokatury polskiej

W numerze jubileuszowym „Palestry” 11–12 z 1988 r. poświęconym adwokaturze lat 1918–1988 opublikowałem tekst dotyczący wszystkich podstawowych regulacji prawnych ustroju adwokatury polskiej w wyżej wymienionym okresie. Cenzura była już wówczas u schyłku swego istnienia i miała mocno wyszczerbione zęby, skoro w publikacji puszczono sentencję o „prawie jeżowych rękawic” wobec palestry. Posłużyłem się wówczas cytatem z listu, bądź co bądź adwokata, W.I. Lenina do Stasowej i towarzyszy z 19 stycznia 1905 r.: „Adwokatów należy brać w jeżowe rękawice i trzymać w stanie osaczenia, w przeciwnym razie ta inteligentka hołota ciężko bruździ”.

W taki sposób nader często widziano adwokaturę w minionym, na szczęście, czasie.

Dzisiaj, po 9 latach niepodległego i suwerennego bytu Państwa Polskiego jesteśmy u progu 80-lecia odrodzonej i można powiedzieć niezniszczalnej adwokatury polskiej. Rocznicę liczymy od wydania fundamentalnego dla ustroju adwokackiego Dekretu w przedmiocie Statutu tymczasowego palestry Państwa

Polskiego, z 24 grudnia 1918 r. (Dziennik Praw Państwa Polskiego, nr 22 poz. 75). Nie będę szczegółowo przypominał okoliczności powstania tego aktu, prócz przypomnienia, że podpisał go Naczelnik Państwa Józef Piłsudski. Fakt kreowania adwokatury w absolutnie pierwszym okresie istnienia młodego Państwa Polskiego powstałego po 123 latach niewoli i zaborów, świadczy o wadze, jaką przywiązywano do tego zawodu i jego zorganizowania na zasadach samorządności.

Po 8 latach zmagania, można powiedzieć, „legislacyjnym maratonie”, uchwalona została przez parlament nowela do Prawa o adwokaturze z 1982 r., ustawa z 22 maja 1997 r. o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze, ustawy o radcach prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 75, poz. 471).

Nowela w sposób istotny zmienia charakter i zasady wykonywania zawodu adwokackiego.

Należy zatem przede wszystkim zwrócić uwagę na treść art. 4 a ustawy i szeroką możliwość wyboru wykonywania zawodu w zaproponowanych przez ustawodawcę 5 formach: w kancelarii

adwokackiej, w zespole adwokackim, w spółce jawnej lub cywilnej, z wyłącznym udziałem adwokatów lub adwokatów i radców prawnych, albo w spółce komandytowej (z określonymi ograniczeniami). Obecnie toczy się w środowisku adwokackim dyskusja, czy i ewentualnie w jakim zakresie istnieje możliwość wykonywania zawodu równocześnie w więcej niż jednej formie, a nadto powstał problem legalności tworzenia biur filialnych poza siedzibą zawodową adwokata. Naczelna Rada Adwokacka na swoim posiedzeniu plenarnym 5 września 1998 r. po długiej dyskusji utrzymała zapis w uchwalonym regulaminie z 1997 r. o możliwości wykonywania zawodu tylko w jednej formie.

W noweli do ust. 1 art. 6 dodano dwa ustępy 2 i 3, zdecydowanie wzmacniając zasadę adwokackiej tajemnicy zawodowej.

Przede wszystkim obowiązek zachowania tajemnicy nie ma żadnych granic czasowych. Nadto żadna władza nie może adwokata zwolnić od obowiązku zachowania tajemnicy co do wszystkich faktów, o których dowiedział się zarówno udzielając pomocy prawnej jak również prowadząc sprawę. Nastąpiło zatem znaczące poszerzenie zakresu faktycznego obowiązywania tajemnicy zawodowej.

Zalecam szczegółową lekturę uchwały Naczelnej Rady Adwokackiej z 5 września 1998 r., wydaną w tej fundamentalnej dla adwokatury sprawie, w której odniesiono się także do uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 16 czerwca 1994 r., sygn. akt I KZP 5/94, w sprawie zawodowej tajemnicy adwokackiej.

Nastąpiło pewne poszerzenie uprawnień nadzorczych Ministra Sprawiedliwości w art. 90 ust. 2, art. 90 b i art. 69.

Niewątpliwie ważnym rozwiązaniem legislacyjnym stała się likwidacja tzw. planu rozmieszczenia adwokatów. Wyznaczenie siedziby przez ORA następuje na wniosek adwokata, przy czym ORA bez zgody adwokata siedziby zmienić mu nie może. Istniejąca przed nowelizacją kara dyscyplinarna przeniesienia siedziby w związku z nową sytuacją prawną – została zniesiona.

Jeśli już jesteśmy przy karach dyscyplinarnych, to dotkliwym *novum* dla adwokatów ukaranych grzywną lub zawieszeniem w czynnościach zawodowych jest bądź możliwość, bądź obowiązek orzeczenia zakazu wykonywania patronatu na okres od roku do lat pięciu. Jako wieloletni, w przeszłości, rzecznik dyscyplinarny zalecam wnikliwe zapoznanie się z art. 81 ustawy.

Nie można nie odnotować, iż od 15 września 1997 r. powróciła możliwość swobodnego kształtowania honorarium adwokackiego w drodze umowy z klientem, bacząc jednakże, dla uniknięcia niezdrowej konkurencji, by honorarium nie było ustalone poniżej stawek minimalnych (art. 16), ustalanych odgórnie przez Ministra Sprawiedliwości po zasięgnięciu opinii NRA i Krajowej Rady Radców Prawnych.

Niewątpliwie ustawa nowelizacyjna Prawo o adwokaturze, dająca równocześnie członkom zawodu radcowskiego uprawnienia do prowadzenia wszystkich spraw z wyjątkiem rodzinnych, opiekuńczych i karnych, zmieniła w istotny sposób sytuację w zakresie świadczonej pomocy prawnej. Trzeba jednak wyraźnie powiedzieć, że tylko dzięki wysiłkom i postawie całej adwokatury i jej samorządu zachowana została odrębność i tożsamość korporacyjna zawodu adwokac-

kiego. Doceniśmy własną determinację, której to zawdzięczamy. Swoją drogą trudno było na początku niepodległej po roku 1989 Rzeczypospolitej przypuszczać, że adwokaci będą zmuszeni bronić swej odrębności. Gorzkim paradoksem jest fakt, że w „realnym socjalizmie” nikt na tę odrębność ręki nie podnosił. Mało, zaiste, brakowało, by „wśród najlepszych przyjaciół psy zająca zjadły”.

Nie można zapomnieć w niniejszym opracowaniu o bardzo istotnym zagadnieniu powstałym na tle reformy administracji państwowej, która zaczęła budzić zrozumiałe emocje środowiska adwokackiego. Otóż wyłonił się problem liczby i zasięgu terytorialnego izb adwokackich oraz ich siedzib. W ostatnim jak gdyby momencie legislacyjnym ustawodawca, zainspirowany przez samorząd adwokacki, wprowadził do ustawy z 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (Dz.U. Nr 106, poz. 668) – art. 41.

Na podstawie art. 41 wyżej wymienionego aktu prawnego w ustawie Prawo o adwokaturze z 26 maja 1982 r. (wraz z licznymi zmianami) wprowadzono zmianę art. 38, który otrzymał nowe brzmienie. Z treści nowego art. 38 wynika, iż zasięg terytorialny izby adwokackiej określa NRA biorąc pod uwagę w szczególności podział terytorialny administracji sądowej. Liczbę izb adwokackich ustala Krajowy Zjazd Adwokatury zgodnie z nową treścią art. 56 pkt 5 ustawy Prawo o adwokaturze, a zgodnie z nową treścią art. 58 pkt 4 Naczelna Rada Adwokacka ustala siedziby ORA.

Jestem przekonany iż wprowadzone ostatnio zmiany ustrojowe adwokatury pozwolą jej w sposób jeszcze bardziej sprawny udzielać pomocy prawnej osobom tej pomocy poszukującym, współdziałać w obronie praw i wolności obywatelskich oraz w kształtowaniu i stosowaniu prawa.

Poniżej przypominam najważniejsze akty normatywne dotyczące adwokatury z lat 1918–1998.

1. Dekret w przedmiocie Statutu tymczasowego palestry Państwa Polskiego z 24 grudnia 1918 r. (Dz. Praw Państwa Polskiego nr 22, poz. 75).

2. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 7 października 1932 r. Prawo o ustroju adwokatury (Dz.U. RP Nr 86, poz. 733).

3. Ustawa z 4 maja 1938 r. Prawo o ustroju adwokatury (Dz.U. RP Nr 33, poz. 289).

4. Ustawa z 27 czerwca 1950 r. Prawo o ustroju adwokatury (Dz.U. Nr 30, poz. 275).

5. Ustawa z 19 grudnia 1963 r. Prawo o ustroju adwokatury (Dz.U. Nr 57, poz. 309).

6. Ustawa z 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz.U. Nr 16, poz. 124).

7. Ustawa z 22 maja 1997 r. o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze, ustawy o radcach prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 75, poz. 471).

8. Ustawa z 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (Dz.U. nr 106, poz. 668) – art. 41 ustawy.